

Мразовитата ценност на дядо Коледа и божествената Снежанка

Образът на Дядо Коледа (на основата на Свети Николай) се появява в 1823 г. измислен от Клемънт Кларк Мур американски професор по ориенталска и гръцка литература в Колумбийския колеж и преподавател в Нюйоркската семинария, който посветил на близкият си стихотворението "В навечерието на Рождество или визитата на Дядо Коледа". Добрият Дядо Коледа е представен като елф, който пристига с шейна, теглена от осем елена и влиза в домовете през комина и дарява всички с подаръци.

Бузите му бяха като рози, носа му като череша!

Неговите смешни устенца са като лък, А брадата беше бяла като сняг; Лула държеше здраво в зъбите си, И димът, обграждаше главата му като венец;

Той имаше широко лице и малко кръгло коремче.

Същественото е, че измисленият дядо Коледа дарява всички с подаръци – става дума за равенство.

„Християнската вяра, че всеки човек е създаден от Бога по негов образ и подобие, благоприятства участието за признаване на равенството на хората. Изобщо

християнството е оказало голямо влияние върху развитието на цялата ни култура.“ - пише Ернст-Волфганг Бьокенфьорде, роден през 1930 г., немски професор по публично право.

„Седемте ключови ценности, които Питър Бъргър (1999) счита за общоприети в рамките на западната „икономическа култура“: материално благосъстояние, равенство, политически свободи, защита на човешките права, индивидуална автономия, запазване на традицията и общност, бъдещите български социолози и психолози не припознават като ценности присъщи на днешното българско общество.“ – подчертава изследователската Петрана Стойкова в статията („Ключови ценности в днешното българско общество“)

С изненадващ поглед към бъдещето на основата на силата на ценността на идеята за равенството (справедливостта) е преценката:

„След 50 години никой няма да си спомня нито за радикалния ислям, нито за войната срещу тероризма и за времето на нацистите, а за социализма.“ - пише Ханес Шайн (журналист живеещ в САЩ) в статията: „Социализмът – опасното възраждане на една идеология“ - Социализмът изглежда съблазнителен, чист и невинен. (вестник „Ди Велт“)

Но социолозите се самоуспокояват и в статията от 2009 г. „Преценка на ценностите в българското общество“ проф. Георги Фотев пише:

„Видно е, че половината (50,6%) от пълнолетните членове на българското общество смятат несправедливостта като главна причина, че в страната ни има бедни, нуждаещи се хора.

Известна светлина върху проблема с несправедливостта хвърлят отговорите на въпроси относно свободата (62%) и равенството (36%) като социални ценности.

Би могло да се заключи, че **регистрираната в изследването преценка на ценностите е в обществено здравословна насока, доколкото двукратно по-голяма е подкрепата за личната свобода пред равенството**, и това е признак за превъзможване на тежки исторически наслоения, наложени в българското общество.

В българската литература за деца Дядо Коледа е свързан с идеята за равенство чрез раздаването на подаръци на всички, както това е представено в остра форма в стихотворението „Дядо Коледа ела“ от **Димитър Пантелеев**:

– Дядо Коледа, защо си толкова към мене глух?

Аз не знам кога си минал, нито те видях, ни чух Ходиш с пълна уж торба, а пред нашите врати ни подарък, ни елха не оставяш вече ти.

Подобен на образа на дядо Коледа може да се намери в тракийско-славянския фолклор под името дядо Мраз.

Първото описание на герой с името Дядо Мраз у нас прави Елин Пелин през 1910 година в разказа „Дядо Мраз и внуците му“.

Пред писателя Елин Пелин споделя: „Моите детски стихове са повече писани, така да се каже, по сезонно...“

Обаче съм ги писал така, в такъв дух — като че ли детето ги казва от себе си. Например „Ласто-ласто, ластовичке“ — това е детето, което го казва — „Добре дошла, пролет!“...Детето да може да се приучва да говори, да приказва и да е нещо негово, с неговите впечатления, простишки... Дали съм сполучил, не зная. Обаче бяха много популярни моите стихове между децата.“ Пример е стихотворението „Дядо Мраз“:

Знаете ли кой съм аз — дядо ви Мраз?... Тежък лед ми е брадата,

от бял сняг ми е косата. Ледни дишам ветрове, страшни трупам снегове. Дето щипна — почервее, дете хапна, посинее. Бягай в къщи и се сгрей, гледай вънка и се смей!

Чувалът на Дядо Коледа се появява и у Дядо Мраз в стихотворението на Гео Милев „Ето иде дядо Мраз“:

Дядо Мраз — студен, замръзнал, и със сняг отрупан цял — иде дядо Мраз и носи на гърба голям чувал.

Иде през гори, балкани — чак от Черноето море; с лед и сняг, и скреж чувалът му напълнен е добре.

Чувалът на дядо Мраз започва да се пълни с подаръци за децата у нас чак след 1930-40-те години под влияние на развитието на образа в Съветска Русия. **Калина Малина в „Как те чаках“ възпява детската надежда за справедливост:**

Как те чаках, как те чаках, мили Дядо Мраз, да спреш и пред малката ни къща – свирчица да ми дадеш!

(*продължава на следваща страница*)

ЖЕНАТА В ЕВАНГЕЛИЕТО

Прелюбодейката (Кой ще хвърли камък?)

Епизодът за жената, уловена в прелюбодейство, е предаден в евангелието просто и сбито:

„Исус отиде на Елеонския хълм. А книжниците и фарисеите доведоха при него една жена, уловена в прелюбодейство, и като я поставиха напред, казаха му:

Учителю, тая жена биде уловена в самото дело на прелюбодейство.

А Мойсей ни е заповядал в закона да убиваме такива с камъни. Ти що ще кажеш за нея?

И това казаха, за да го изпитат. та да има за какво да го обвиняват. А Исус се наведе надолу и пишеше с пръст на земята.

Но като постоянно вървеше да го питат, той се изправи и рече им: „Който от вас е безгрешен, нека пръв хвърли камък върху нея“.

И пак се наведе надолу и пишеше с пръст на земята.

А те като чуха това, разотидоха се един по един, като почнаха от по-старите, та до последните. И Исус остана сам, и жената, дето си беше, напред.

И когато се изправи, Исус ѝ рече: „Жено, къде са твоите обвинители? Никой ли не те осъди?“

И тя отговори: „Никой Господи. Исус ѝ рече: „Нито аз те осъждам; иди си и отсега не съгрешавай вече“.

Човека в Евангелието

Произход на човека и на човешкия род: "Рече Бог да сътворим човека по наш образ и по наше подобие" (Бит. 1:26-27).

"Плодете се и множете, пълнете земята" (Бит. 1:28).

"Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се прикрепи към жена си и ще бъдат двамата една плът" (Бит. 2:24).

"Той произведе от една кръв целия човешки род, да обитава цялото земно лице" (Деян. 17:26).

"Ще се върне плътта в земята, каквато си е била; а духът ще се върне при Бога, Който го е дал" (Екл. 12:7).

Промисъл Божия за новосъздадения човек: "В който ден вкусиш от него без друго ще умреш" (Бит 2:17).

"Грехопадение на прародителите" (Бит. 3:1-6).

"Бог е създал човека за нетление и го е направил образ на своето вечно битие, ала по завист от дявола влезе в този свят смъртта" (Прем. Сол. 2:23-24; 25:27)

Образ и подобие Божие на човека: "Рече Бог да сътворим човека по наш образ и по наше подобие" (Бит. 1:26-27).

"И видя Бог всичко що създаде, и ето беше твърде добро" (Бит. 1:31).

"Бъдете свършени, както е свършен небесният ваш Отец" (Мат. 5:48).

Св. Макарий Велики
Човек - този, който е познал себе си.

Св. Василий Велики
Езичниците говореха: човекът е микросмос, състоящ се от елементите на [материалната] вселена... Защото какво има в това, да се почита човекът като образ и подобие на този свят, когато и небето прехожда, и земята се изменя, и всичко, което се съдържда в тях, е преходно. В какво тогава се състои величието на човека според църковното учение? Не в подобие на сътворения свят, но в това, да бъде по образа на естеството на неговия Създател.

Св. Григорий Нисийски
В човека има нещо сродно с Бога.

*****
(*продължение от предната страница*)

Лъчезар Станчев развива до крайност идеята на Елин Пелин за стихове написани „като че ли детето ги казва от себе си“. И така постига желаната популярност. Стихотворението „Край елхата“ е пиратски публикувано в 2015 г. като реклама за книжарница в 300 000 тираж от Книготърговска фирма ХЕЛИКОН.

Забележително е, че в тази публикация името Дядо Мраз по конюнктурни причини е заменено с дядо Коледа, което драстично е нарушило ритъма в стиха. Лакомите носители на авторските права са се постарали да угодят на пиратската фирма, като се предложили подобрена форма на стиха във вида:

Дядо Коледа, ех, как се бавиш

Но оригиналът е:

Дядо Мраз, къде се бавиш
в тази бяла зимна нощ?
Гледай да не ме забравиш,
да не дойдеш с празен кош.

...
Дядо Мраз, къде се бавиш,
нищо, че си доста стар,
бързай. Да не ме забравяш.
Книжка искам — хубав дар.

В най-новия период на държавата след раздялата с „без банановото време“ Атанас Звездинов представя Соломоново решение за равенството между двамата герои благородни дявовци в стихотворението „Както кажеш, пак съм аз“:

Знам, че всеки ме познава –
всеки май ме е видял.
Но обичат ме признавам,
зарад моя бял чувал,

...
Няма бури няма хали –
стигам все по навик стар,
може би сте го разбрали –
кръстник ми е календар.

И не ми е чудно никак –
всеки знаят кой съм аз,
Дядо Коледа ми викат,
а пък други – Дядо Мраз.

В това стихотворение се повдига и темата за **връзката между Календара и двамата щедри старичоци.**

Известно е че в 525 г. сл. Хр. - Папата поръчва на нашия генетичен земляк Дионисий Екзиг – Тракиеца да състави нов слънчев календар с начална година - Годината на раждането на Христос. С новия календар се преномерират всички години от 525 година назад до 1-ва година - началото на календара. Дядо Коледа работи на Бъдни вечер 24 декември преди Рождество Христово, а дядо Мраз работи на 31 декември преди честването на Новата година. В действителност, тези две дати би трябвало да са в един и същ ден, защото научно погледнато Новата година би трябвало да започва от деня на началото на нарастване на слънцестоенето, което става на 23 декември. Световна мечта е, да се постигне корекция на съвременния календар и тогава двамата щедри старичоци ще могат в един ден да вършат своята обществено полезна дейност.

Константин Константинов в своя разказ „Гост“ великолепно приказно осветява темата за курбана – жертвоприношението по случай празник:

„Стопанинът отупа снега от Дядо Коледа и го въведе в одаята. Вътре беше сиромашко, но чисто и топло...

Край огня стопанката слагаше софра за вечеря. Стопанинът посмърми децата да не вдигат врява и каза на жена си да сложи още една лъжица. В туй време отдалеч през виелицата долетя звънът на селската камбана. Прочетоха молитва и всички седнаха на трапезата. А на софрата - черна пита, паница боб, малко варено житце и гаванка с мерудия.

Домакинът покани стареца и продума засрамено:

- То, дядо, тъй не се прави Бъдни вечер, ама на... Не даде Господ тая година друго... Как да е, ще поминем...

- Виждам, че сте сиромаси - продума Дядо Коледа. - Кървавица трябва да ври за утрешната софра. Ама щом няма кървавица, петле щом имате - и петлето ще свърши работа.

- А бе, вярно - поизкашля се стопанинът. - И аз си помислих да го заколим, че да се обложим и ние. Празник е утре, Коледа. Ама на, досвидя ми. Децата не го дават, с тях е цял ден, играят с него. Сутрин то ни буди. Не ми даде сърцето да го заколя! Изведнъж стопанинът се смълча, позамисли се, после погледна стопанката си, въздъхна и каза:

- Я, жена, дай ножа! Гост имаме, трябва да го гостим утре, както си му е редът!

Децата се разплакаха, ала бащата взе петлето и излезе навън. После стопанката го очисти и го сложи да ври в гърнето на огнището.

Доиде време за лягане.“

Когато четем този разказ може да се усети какво **откъсване от природата съществува днес, когато децата изобщо не знаят как се коли животно.**

В 60-70-те години в София пред празник градът се изпълваше с хора носещи вързани за краката живи кокошки купени от женския кооперативен пазар за да бъдат заколени на балкона. Пазарът беше наречен Георгий Кирков, защото този политик е бил активен деец за създаване на земеделски кооперации. Когато засягаме тази тема трябва да отбележим, че днес **БПЦърква не разрешава да се прави курбан с животно**, защото тази практика не е препоръчана в Новия завет. Но въпреки това курбан се прави на всички събори - празници на селища и дори местни свещеници благославят курбана.

В същия разказ щастливо е представена **омайната картина на безкрайната радост от чудото от справедливата щедрост на дядо Коледа:**

„Призори изведнъж цялата челяд се стресна от сън. Някой силно пляскаше с криле и викаше:

- Ку-ку-ри-гу- у!

Когато станаха, що да видят: кацнало на чекръка, гледаше към прозореца тяхното петле - само че наедряло и разхубавено - със златни и алени пера, с голям червен гребен. Цялата одая се беше променила - по-голяма, с лавици, с нова покъщнина. На средата сложена голяма софра с баница, петмез, ябълки и орехи. А на огнището къкреше дебела кървавица. Смаяният сиромас потърка очи - сън ли е туй, или истина? Не, не беше сън. Ей и дечурлигата се развикаха. При главата на всяко беше сложен армаган: на едно - голям калпак, на друго - писани цървули, на третото - хубава свирка, а на най-малкото - златна пара на шийката.

Спогледаха се отново стопаните - ето кой бил снощният гостенин! Негова работа е всичко това! Ама де е той? Погледнаха към одъра

- празен. От стареца нямаше ни помен.“

Дядо Мраз си има първообраз в тракийско-славянския фолклор, но неговата божествено красива помощничка Снежанка няма. В народните приказки има момиче, направено от сняг, което живее в гората и разговаря със зверовете.

Александър Островски създава образа на Снежанка в своите в „Пролетни приказки“ през 1873 г. Пиесата е отпечатана във „Вестник Европа“, поставена в Большой театър и образът на Снежанка завладява света.

В резултат на нежно успешните усилия на българската литература за деца, в свободния Интернет читателите деца представят в стих своето виждане с преплитане на героите, като се стига до най-изненадващо разместване на образи и неочаквано свързване на дядо Коледа със Снежанка. Пример е стихотворението **„Дядо Коледа, Снежанка и джуджетата“** от малката Габриела Янкова:

Снежанка е умна, красива
и много игрива.

Тя забавлява децата
и обича да носи
на Дядо Коледа торбата.

Християнската ценност за равенство се е превърнала в национално достижение в значителна степен благодарение на шеметния прозападен литературен образ на справедливия и щедър Дядо Коледа (почитан от Кока Кола) заедно с решавачата роля на произлезлия от тракийско-славянския фолклор образ на дядо Мраз с божествената Снежанка.

16 май 2017 Вл. Л. Станчев

Арт Бивалици* SLANCE.EU